

Sol Solet..., d'Àngel Guimerà

Dissabte 10 de març de 2018

10:30h

Biografia

Àngel Guimerà i Jorge neix a Santa Cruz de Tenerife el 6 de maig de 1845. Esdevé cèlebre pels seus treballs com a dramaturg, poeta i eminent orador polític. El seu pare, Agustí Guimerà, fill d'una antiga família del Vendrell (Baix Penedès), havia anat a les Illes Canàries per ajudar un oncle seu que hi tenia establert un negoci de vins, i al cap d'uns anys d'estada a Santa Cruz, s'havia casat amb Margarita Jorge, filla d'una família canària. Quan Guimerà encara no ha complert els set anys, el seu pare decideix liquidar el negoci i traslladar-se amb la família a Catalunya.

Del 1859 al 1862, estudia al Col·legi de Sant Antoni, dels pares Escolapis, a Barcelona, on aprèn la tècnica de versificar en castellà. De retorn al Vendrell, els germans Ramon i Vidales li encomanen el fervor per la Renaixença i, gràcies a ells, es vincula al moviment literari català.

El 1870, Guimerà entra en relació amb l'agrupació La Jove Catalunya i publica la primera poesia "El rei i el conseller", a la revista *La Gramalla*. Aquest mateix any, assisteix per primera vegada a la festa dels Jocs Florals. El 1871 és un dels fundadors del setmanari *La Renaixensa*, que, posteriorment, ja convertit en diari, dirigeix fins al 1874.

El 1875 obté un accèssit als Jocs Florals amb "Indíbil i Mandoni" i l'any següent guanya la Flor Natural amb "Cleopatra"; el 1877 guanya alhora la Flor Natural, l'Englantina i la Viola, per "L'any mil", "El darrer plany d'en Claris" i "Romiatge", respectivament, i és proclamat Mestre en Gai Saber. Bona part de la seva producció poètica és recollida en un volum el 1887, amb pròleg de Josep Yxart i dibuixos de Josep Lluís Pellicer i Antoni Fabrès. El 1920 publica el *Segon llibre de poesies*, amb pròleg de Lluís Via.

Atret pel teatre, el 1879 estrena la seva primera tragèdia en vers, *Gal·la Placídia*, seguida, el 1883, de *Judith de Welp*, obres que se situen dins la tradició del romanticisme històric.

El 1884, va a viure amb la família del seu amic Pere Aldavert, amb la qual conviurà fins a la mort.

El 1886 estrena *El fill del rei*, que el consagra com a autor teatral i li obre les portes dels escenaris estatals. Dos anys després, *Mar i cel*, que obté un èxit sense precedents, és traduïda a vuit idiomes i inicia la projecció internacional de l'autor. Aquesta obra inaugura l'etapa de plenitud de Guimerà, que s'estén fins al 1900, i durant la qual estrena les seves obres més representatives: *Maria Rosa* (1894), *Terra baixa* (1897) i *La filla del mar* (1900), repetidament portades al cinema, i que recullen amb trets realistes els conflictes i els personatges de la Catalunya coetània. Les tendències romàntiques s'hi mostren ja més matisades i s'hi fa constància de les inquietuds socials de l'autor.

Manelic, el protagonista de *Terra baixa*, encarna les virtuts de l'home que ha crescut enmig de la natura i s'enfronta amb una societat egoista i corrupta. Dins una òptica conservadora, ja havia tractat aquest tema a *La festa del blat* (1896), en la qual un anarquista deixa els seus ideals en entrar en contacte amb un món rural i arcaic.

El 1889 presideix els Jocs Florals de Barcelona i és elegit president de la Lliga de Catalunya. El seu catalanisme és explícit en dos monòlegs, *Mestre Oleguer* (1892) i *Mort d'en Jaume d'Urgell* (1896), recreació de dos episodis històrics amb inquietuds contemporànies.

A partir del 1900 intenta connectar amb els nous corrents sense tenir en compte, com diu Carme Arnau, que "amb el seu esforç, ha assolit una personalitat i una universalitat indiscutibles". En aquesta nova etapa escriu drames realistes i cosmopolites, d'escassa autenticitat, que assenyalen una ràpida davallada en la seva producció: *Arran de terra* (1901), *La pecadora* (1902), *Aigua que corre* (1902), *La Miralta* (1905), entre d'altres.

Malgrat tot, produeix encara obres de qualitat, com ara *Sol, solet* (1905), amb què retorna al drama realista de temàtica rural, i *L'aranya* (1906), d'arrel naturalista. Els gustos modernistes s'evidencien en *La Santa Espina* (1907), *La reina vella* (1908), *Titània* (1910), *Sainet trist* (1910) i *La reina jove* (1911).

En el trienni 1913-1915, Guimerà veu estrenades en versió cinematogràfica *Terra baixa* (*Marta of the Lowlands*), *La festa del blat* i *Maria Rosa*; la filmografia basada en obres d'Àngel Guimerà continua fins a arribar a una vintena de versions.

El 1916, el Govern francès li atorga la Creu de la Legió d'Honor.

Després d'uns quants anys de silenci, reprèn la seva activitat amb *Jesús que torna* (1917), condemna no argumentada de la guerra, i *Indíbil i Mandoni* (1917), que recupera la temàtica dels anys de joventut.

Els darrers anys del segle XIX, Guimerà ha assolit el cim del seu prestigi. Té un paper important en la política del moment: és portador del Memorial de Greuges a Madrid, intervé en l'Assemblea de la Unió Catalanista de Manresa (26 de març del 1892), és elegit el 1894 president d'aquesta entitat i presideix també l'Assemblea de Balaguer.

Com a president dels Jocs Florals, el 1892, començar el seu discurs amb "Catalunya no ha mort", que és àmpliament comentat per la premsa de l'època i que té un fort ressò popular. És elegit president de l'Ateneu Barcelonès (1895), on pronuncia en català, fet insòlit a l'època, el seu discurs inaugural. Els seus discursos polítics, pronunciats arreu de Catalunya, són recollits en el volum *Cants a la pàtria*, publicat el 1906 i dedicat al seu amic Pere Aldavert.

El 1909, en rebre un homenatge de la multitud, la seva figura ja és més representativa que combativa. Àngel Guimerà és acompanyat a la tribuna pels senadors, pels diputats a Corts i pels directors dels diaris de tot Catalunya. El 1911 és membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans.

Mor a Barcelona, al seu domicili del carrer Petritxol, el 18 de juliol del 1924. Sobre l'enorme concurrència popular a l'enterrament de Guimerà, Josep Maria de Sagarra escriu: "La gent no anà a l'enterrament del mestre, ni per ésser vista, ni per curiositat, com s'esdevé en molts enterraments espectaculars, sinó obeint una necessitat i un imperatiu que tothom duia al cor i als quals hauria estat una vergonya i una infidelitat d'oposar-s'hi." Deixa inacabat el drama *Per dret diví*, que completarà i estrenarà Lluís Via el 1926.

L'any 1974, la commemoració dels 50 anys del seu naixement propicia una reflexió àmplia sobre la vigència de l'obra de Guimerà per part dels professionals del teatre. L'any 1995, Any Guimerà, es commemoren els cent cinquanta anys del naixement de l'autor. Domènec Reixach, aleshores director del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya, en el pròleg del volum *Guimerà 1945-1995*, afirma que Àngel Guimerà és: "una de les últimes grans figures populars de la nostra cultura anterior a 1939. Els homenatges que se li van retre en vida, l'àmplia resposta social davant la mort; la pervivència del nom i de l'obra de Guimerà a través de símbols o de lletres de sardanes assumides del poble com a pròpies, són la clara demostració tant del seu reconeixement intel·lectual i literari com del seu inqüestionable carisma social."

SOL SOLET...

Malgrat l'aparent ingenuïtat que semblen suggerir els ressos infantils de l'expressió "Sol Solet", el títol d'aquest drama fa referència a la dolorosa soledat que ha emmotllat la personalitat extremadament sensible de Jon, el qual es veurà immers en un triangle de passions mal resoltes que farà aflorar les contradiccions irresolubles de l'ànima humana.

La directora Carlota Subirós torna a acostar-se al teatre d'Àngel Guimerà per capbussar-se aquesta vegada en una de les obres més tèrboles i desconegudes del dramaturg, on la poderosa vitalitat sexual de la seva protagonista dona lloc al naixement d'un dels personatges femenins més fascinants del teatre català.

S'estrenà al teatre Romea de Barcelona, el 17 d'abril de 1905.

Ara mateix, si no és per atzar d'una lectura obligatòria a secundària, el seu teatre no el llegeix ningú, i la seva transcendència pública es redueix a les poques representacions que se'n fan, quan necessitaria un Festival Guimerà que temporada rere temporada anés descobrint, posant al dia i dignificant, el nostre millor dramaturg. Més encara en una societat cada cop menys llegida i més audiovisual.

Sol Solet... és una de les obres més shakesperianes de Guimerà, que necessitava un lèxic radicalment oposat a la convenció, per fer-nos veure el contrast. És un text sobre les fronteres entre el teatre i la vida. Guimerà feia servir aquestes cançons populars pel que tenen de fil directe amb la nostra intimitat, perquè porten directament a la infantesa. El doble sentit de la paraula "sol" a la cançó, adjectiu o nom és evident. El problema de l'home sol confrontat a l'home social és una preocupació molt corrent a l'època.

"Solitud", "soledat", "sol" apareixen constantment a la literatura modernista, només s'ha de pensar en la novel·la de Víctor Català, escrita al mateix moment que Guimerà redactava *Sol solet...*

Sol solet... parla de la moral en un àmbit, la família, que precisament semblava útil per calmar aquests desitjos. El desencantament de Guimerà amb el món arriba a uns nivells mai vistos en la literatura catalana. La visió de la societat que dona aquesta obra és tenebrosa i desoladora. "Sol solet...es una frase popular catalana de una tristesa infinita", va dir Guimerà. A sota la cançoneta innocent hi ha amagada la tragèdia.

A *Sol Solet...* Guimerà sembla voler-nos donar una rèplica de *Terra Baixa*. Guimerà idealitza el rodamón sense família que en un moment donat és capaç d'arriscar la vida per altri; aquest home solitari però que s'insereix en la humanitat pel seu sentiment de germanor i per la seva ànsia d'estimar i d'arrelar, encarnat al drama en Jon, el protagonista, és un parent molt pròxim de Manelic. La novetat rau en el personatge de Munda, la noia feble, víctima de la seva passió pecaminosa. Munda es converteix en la dona de Jon però no sap ser la Dona en sentit absolut, tal com sap ser-ho la Marta de *Terra Baixa*.

Els dos primers actes de *Sol solet...* estan construïts de manera impecable, l'escena de dinar, eix del primer acte, mostra la maestria a què havia arribat l'autor en el desenvolupament d'escenes de conjunt en les quals és alternada una acció purament mecànica amb el conflicte dramàtic.

En canvi el tercer acte de *Sol solet...* sembla precipitat, el descabdellament dramàtic és massa sobtat, no és precedit de la necessària ambientació i resta grandesa al drama de Jon i Munda.